

ТЕХНОЛОГІЯ ІНТЕГРОВАНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ

Хижняк Інна Анатоліївна,

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету початкової, технологічної та професійної освіти
Донбаського державного педагогічного університету
ORCID ID: 0000-0002-4227-8268
ResearcherID: D-4454-2018
Scopus Author ID: 57215281899

У статті обґрунтовано важливість якісної організації та взаємозв'язку у реалізації двох стрижневих складників фахової підготовки магістрів педагогічної галузі: виконання кваліфікаційної роботи та проходження виробничої практики. Наведені теоретичні узагальнення засвідчують наявність у педагогічного дослідження специфічних рис, які ускладнюють проведення якісного дослідження за обмеженого терміну фахової підготовки за магістерською освітньою програмою. У зв'язку із цим авторка стверджує, що інтеграція науково-дослідницької та практичної підготовки має охоплювати всі етапи роботи над виконанням магістерського дослідження і обґрунтовує технологію інтегрованої науково-практичної підготовки магістрантів педагогічної освітньої галузі.

Пропонована технологія передбачає дотримання організаційних умов, до яких належать такі як: розподіл тижнів для виконання магістрантом кваліфікаційної роботи та тижнів для проходження виробничої практичної підготовки між усіма семестрами навчання; постановка поспіль у графіку освітнього процесу магістрантів тижнів для виконання кваліфікаційної роботи та тижнів для проходження практичної підготовки; виокремлення у змісті виробничої практичної підготовки наукового складника, що включає дослідницьку діяльність у межах магістерського дослідження; долучення емпіричних матеріалів магістерського дослідження до звітної документації з практики на всіх її етапах. Технологія інтегрованої науково-практичної підготовки містить 3 етапи підготовки магістерського дослідження: початковий, основний та підсумковий.

На думку автора, пропонована технологія має переваги перед традиційним підходом до організації науково-дослідної роботи магістрантів: використання методу «занурення» в наукову проблему через збільшення терміну її осмислення та опрацювання і відповідне підвищення якості наукових досліджень магістрантів; можливість для здобувача вищої освіти проводити необхідні емпіричні дослідження на базі виробничої практичної підготовки; органічне сполучення наукового саморозвитку студента та спільної роботи з науковим керівником; взаємопов'язаний розвиток різних складників наукової компетентності магістрантів.

Ключові слова: фахова педагогічна підготовка, магістранти педагогічної галузі, кваліфікаційна робота, виробничо-практична підготовка.

Khyzhniak Inna. Technology of integrated scientific-practical training of master's students in pedagogical field

The importance of quality organization and interrelationship in the realization of two core components of the master's students in the pedagogical field vocational training (writing the qualification paper and pedagogical practical training) is substantiated in the article. The authors' theoretical generalizations testify the presence in pedagogical research specific features that make it difficult to carry out qualitative research during the limited period of master's educational program. In this regard, the author claims that the integration of scientific-research and practical training should cover all stages of execution the qualification master's paper and justifies the technology integrated scientific-practical training of master's students in pedagogical field.

The proposed technology bases on the organizational conditions observance, which include the following: distribution the weeks for the master's student to writing qualification work and weeks for pedagogical practical training between all semesters of study; putting into the schedule of master's students educational process the weeks for writing masters' thesis and the weeks for practical training in a row; joining the scientific component to the content of pedagogical practical training, which includes empirical research activities within the theme of master's thesis; adding empirical materials of the master's research to the reporting documentation on practice at all its stages. The technology of integrated scientific-practical training includes 3 stages of writing the qualification paper: initial, main and final.

According to the author, the proposed technology has advantages over the traditional approach to the organizing of master's students research work: using the method "dipping" in a scientific problem due to increase the term of its understanding and working with it that positively impact on the masters' thesis quality; an opportunity for a student of higher education to conduct the necessary empirical research on the basis of pedagogical practical training; an organic combination of the student's scientific self-development and joint work with a scientific supervisor; interrelated development of various components of the master's students scientific competence.

Key words: professional pedagogical training, master's students in the pedagogical field, qualification work, pedagogical practical training.

Вступ. У основних нормативних документах у галузі освіти та наявних стандартах вищої освіти в Україні зазначено, що і освітньо-професійна, і освітньо-наукова програми підготовки магістрів обов'язково включають виробничу практичну підготовку та науково-дослід-

ницьку діяльність, результатом якої є кваліфікаційна (магістерська) робота. У сукупності ці складники фахової магістерської підготовки мають становити не менше 30 кредитів ЄКТС [1; 2]. Зважаючи на перевагу в ЗВО України освітніх програм тривалістю 90 кредитів

ЄКТС, актуальність ефективної організації цих видів діяльності магістранта, що охоплюють третину всього обсягу освітньої програми і виступають її наскрізними компонентами, є очевидно.

Учені з різних позицій дефінують науково-дослідницьку діяльність у педагогічній галузі, наприклад: М. Лаврук визначає її як процес формування нового педагогічного знання, вид пізнавальної діяльності, спрямований на відкриття об'єктивних закономірностей навчання, виховання і розвитку [3]. С. Сисоєва та Т. Кристопчук вбачають сутність науково-дослідницької діяльності магістранта педагогічної освітньої галузі у сукупності цілеспрямованих процесуальних дій суб'єктів (викладачів, студентів тощо) у навчальний та позанавчальний час згідно з технологіями, які забезпечують реалізацію особистісно орієнтованої моделі взаємодії (технологія організації та керівництва діяльністю студентів, технологія відбору та структурування змісту, технологія контролю ефективності її організації та результативності виконання завдань) [4]. Н. Чайченко, О. Семенов, Л. Артюшкіна, О. Рудь описують дослідницьку педагогічну діяльність як пояснення і передбачення фактів і явищ, наявних у освітнянському середовищі, розкриття їх внутрішніх суперечностей, вивчення предметної особистісно орієнтованої діяльності особистості як головного джерела її соціального формування й виховання та ін. [5]

Незважаючи на різні підходи до дефініції поняття, науковці одностайні у визнанні за виконанням кваліфікаційної роботи одного із чільних місць у програмах магістерської підготовки та наявності в педагогічного дослідження своєї специфіки: міжпредметний характер, багатоваріантність можливих результатів, неповторність однакових педагогічних процесів, морально-етична унормованість, потреба в багаторазових спостереженнях [3; 4; 5; 6]. Своєрідним звітом і показником ефективності науково-дослідницької роботи магістра є кваліфікаційна робота, яку здобувач вищої освіти має захистити для отримання відповідної кваліфікації [1; 2]. Визначення магістерського дослідження тотожні в більшості наукових праць: самостійна оригінальна науково-дослідницька робота, яка виконується з метою публічного захисту й отримання освітньої кваліфікації «магістр» [3; 4; 5; 6].

Спираючись на висновки учених та власний викладацький досвід, зазначимо, що вказані особливості педагогічного дослідження почасти ускладнюють виконання магістерської роботи з експериментальною частиною в досить обмежений термін фахової підготовки і прямо впливають на його якість та оригінальність, що вимагає пошуку інноваційних шляхів організації науково-дослідницької підготовки магістрантів. На нашу думку, одним із таких шляхів має стати налагодження тісного взаємозв'язку в реалізації двох основних складників фахової підготовки на магістерському рівні вищої освіти: виконання магістерського дослідження та проходження практичної підготовки. Хоча в наукових колах активно обговорюються як питання науково-дослідницької діяльності здобувачів магістерського

рівня вищої освіти, так і проблеми практичної підготовки магістрів за різних умов функціонування освітньої системи, дослідницький складник практичної підготовки здебільшого тлумачиться на рівні дослідження окремих аспектів освітнього процесу чи психологічних характеристик його учасників [7; 8; 9].

Матеріали та метод. Мета статті – обґрунтувати технологію інтегрованої науково-практичної підготовки магістрантів педагогічної освітньої галузі, описати організаційні особливості її практичної реалізації. Для досягнення мети застосовано такі методи дослідження, як: аналіз, узагальнення нормативно-правових документів у сфері освіти, наукових джерел, методичних матеріалів щодо організації науково-дослідницької та практичної підготовки магістрантів педагогічної освітньої галузі, моделювання технології інтегрованої науково-практичної підготовки магістрів.

Результати дослідження. Досліджуючи сучасний стан організації практичної підготовки магістрантів шляхом опитування викладачів педагогічних ЗВО України, М. Вовк, С. Соломаха, Ю. Грищенко виявили, що більшість викладачів усвідомлюють роль практичної підготовки як об'єднувальної ланки між теоретичними знаннями, емпіричними відомостями (отриманими в ході педагогічної практики) та самостійною апробацією знань. Учені дійшли висновку щодо важливості інтеграції загальної і професійної освіти магістрів на базі педагогічної діяльності, однак зауважили проблему навчально-методичного супроводу такої практичної підготовки: «Нагальна потреба виникає у розробленні сучасних технологій, форм і методів проведення фахової практики магістрантів, спрямованих на діалогічні стратегії міжособистісного спілкування учасників освітнього процесу, оволодіння студентами мобільною системою методичних знань та фахових умінь, на розвиток неповторних індивідуальних якостей педагога, професійне самовдосконалення та самоорганізацію в контекстному полі наскрізного розвитку професійних компетентностей майбутніх викладачів» [10, с. 61].

С. Соломаха підкреслила важливість створення якісно нової системи організації фахової підготовки в магістратурі, зазначивши, що «магістерська практика має науково-дослідний характер і синтезує теоретично-наукові дослідження й пошуки практичних механізмів впливу щодо вдосконалення власної педагогічної дії» [10, с. 136]. Однак, конкретизуючи зміст практичної підготовки в науково-дослідницькій частині, науковиця зазначила лише такі види робіт, як: виконання індивідуальних дослідницьких психолого-педагогічних завдань; участь у роботі методологічних семінарів, вебінарів, конференцій та ін.; публікація наукових статей і тез виступів [10, с. 136].

На нашу думку, інтеграція науково-дослідницької та практичної підготовки має бути глибшою і задіювати всі етапи роботи над магістерським дослідженням. На вирішення цього завдання було розроблено технологію інтегрованої науково-практичної підготовки магістрів педагогічної освітньої галузі, яка передбачає дотримання таких організаційних умов:

1. Розподіл тижнів, відведених на виконання магістрантом кваліфікаційної роботи (10 тижнів), та тижнів для проходження виробничої практичної підготовки (10 тижнів) між усіма семестрами навчання. При цьому слід відводити на 1 та 2 семестри більшу кількість навчального часу на обидва види діяльності.

2. Постановка посліп у графіку освітнього процесу магістрантів тижнів для виконання кваліфікаційної роботи та тижнів для проходження практичної підготовки у такій послідовності: у 1 та 2 (3) семестрах робота над магістерським дослідженням має передувати виробничій практичній підготовці, а в 3 (4) семестрі – реалізовуватися після практичної підготовки (табл. 1).

3. Виокремлення у змісті виробничої практичної підготовки обов'язкових складників: педагогічного (професійна діяльність), психологічного (діагностична діяльність) та наукового (дослідницька діяльність у межах магістерського дослідження).

4. Долучення емпіричних матеріалів магістерського дослідження до звітної документації з практики на всіх її етапах, обґрунтування проведеної роботи й отриманих наукових результатів, їх обговорення на звітних конференціях із практичної підготовки.

Технологія інтегрованої науково-практичної підготовки містить такі етапи виконання магістерського дослідження:

1. *Початковий етап* реалізується в 1 навчальному семестрі впродовж 4 (3) тижнів, відведених на магістерську роботу. За перший тиждень здобувач вищої освіти з призначеним керівником магістерського дослідження визначають тему роботи, укладають її зміст (план), визначають науковий апарат дослідження. Наступні 1–2 тижні студент, консультуючись із керівником, ознайомлюється з науково-методичною літературою з теми, обґрунтовує її актуальність і важливість вирішення для розвитку нової української школи, розпочинає форму-

вання теоретичної частини роботи. Надалі 1–2 тижні магістрант разом із науковим керівником узгоджують програму констатувального етапу емпіричного дослідження.

У наступні 4 (3) тижні під час проходження виробничої практичної підготовки студент має провести констатувальне дослідження в закладі загальної середньої освіти. Якщо тема магістерського дослідження стосується фахової передвищої або вищої освіти, констатувальне дослідження може проводитися у період, відведений на виконання кваліфікаційної роботи.

До звітної документації з практичної підготовки на цьому етапі долучаються список опрацьованої літератури, оформлений відповідно до одного зі стандартів (ДСТУ 2015, АРА та ін.), письмове обґрунтування актуальності вибраної теми, що містить науковий апарат дослідження, а також програма констатувального дослідження та його статистичні матеріали (таблиці, протоколи бесід, спостережень тощо).

2. *Основний етап* реалізується в 2 (2–3) семестрі/ах. Упродовж 1–2 тижнів здобувач вищої освіти з науковим керівником обговорюють та узагальнюють результати теоретичного пошуку, який магістрант проводив самостійно, аналізують результати констатувального дослідження, проводять кількісний та якісний аналіз його результатів. Надалі за 1–2 тижні слід теоретично обґрунтувати експериментальну методику (систему завдань, прийомів, технологію тощо), вибрати найбільш доцільний спосіб її реалізації, узгодити зміст та методику проведення формувального експерименту, навчально-методичний супровід та ін.

Під час наступних 4 (3) тижнів виробничої практичної підготовки здобувач вищої освіти проводить формувальне дослідження, попередньо підготувавшись до нього: домовляється з адміністрацією, педагогами, батьками здобувачів початкової освіти та іншими учас-

Таблиця 1

Організація освітнього процесу за технологією інтегрованої науково-практичної підготовки магістрантів

Тривалість освітньої програми	Семестри навчання	Розподіл навчальних тижнів	
90 кредитів ЄКТС	1 семестр	Кваліфікаційна робота 4 тижні (жовтень–листопад)	Практична підготовка 4 тижні (листопад–грудень)
	2 семестр	Кваліфікаційна робота 4 тижні (лютий–березень)	Практична підготовка 4 тижні (березень–квітень)
	3 семестр	Практична підготовка 2 тижні (жовтень–листопад)	Кваліфікаційна робота 2 тижні (жовтень–листопад)
120 кредитів ЄКТС	1 семестр	Кваліфікаційна робота 3 тижні (жовтень–листопад)	Практична підготовка 3 тижні (листопад–грудень)
	2 семестр	Кваліфікаційна робота 3 тижні (лютий–березень)	Практична підготовка 3 тижні (березень–квітень)
	3 семестр	Кваліфікаційна робота 2 тижні (жовтень–листопад)	Практична підготовка 2 тижні (листопад–грудень)
	4 семестр	Практична підготовка 2 тижні (лютий–березень)	Кваліфікаційна робота 2 тижні (березень–квітень)

никами освітнього процесу стосовно проведення експериментальної роботи; у разі необхідності оформлює документально дозволи на фото чи відеофіксацію перебігу експериментальної роботи тощо. До звітних матеріалів практичної підготовки на цьому етапі долучаються зміст та опис методики проведення формульованого експерименту, тези наукової доповіді на методичному семінарі (конференції, круглому столі та ін.) у закладі освіти.

Для освітніх програм тривалістю 120 кредитів ЄКТС у 3 семестрі здобувач вищої освіти разом із науковим керівником під час 2 тижнів, відведених на кваліфікаційну роботу, описує хід формульованого етапу експериментальної роботи та укладає програму контрольного етапу експерименту, а під час 2 тижнів практичної підготовки проводить контрольні зрізи. До звітної документації практичної підготовки додаються хід реалізації формульованого дослідження та програма контрольного експерименту.

3. *Підсумковий етап* у 3 (4) навчальному семестрі передбачає зворотню до попередніх етапів послідовність наукової та практичної роботи студента, адже його метою є остаточне оформлення магістерського дослідження й підготовка до захисту, тому на цьому етапі робота під час виробничої практичної підготовки передуює роботі над магістерським дослідженням.

Упродовж 2 тижнів практики студент має укласти програму контрольного етапу експерименту, провести контрольні зрізи, проаналізувати результати та апробувати результати наукового пошуку шляхом виступу в педагогічній спільноті закладу освіти – бази практики з організацією дискусії та зіставленням результатів власного дослідження і напрацьованим досвідом педагогів, зробити відповідні висновки. Матеріали виступу є основою для підготовки наукової публікації. До звітної документації практичної підготовки додаються програма, статистичні та аналітичні матеріали контрольного експерименту. Надалі під час 2 тижнів, відведених на магістерську роботу, здобувач вищої освіти остаточно оформлює результати теоретико-практичного дослідження, вибирає найбільш ефективні інструменти для їх презентації, готує матеріали для захисту.

Висновки. Технологія безперервної науково-практичної підготовки дає можливість поетапного виконання магістерського дослідження у взаємозв'язку із проходженням виробничої практичної підготовки. Пропонована технологія має такі переваги перед традиційним підходом до організації науково-дослідної роботи магістрантів:

1. Інтеграція наукової та практичної підготовки дозволяє використати метод «занурення» в наукову проблему, оскільки виокремлює термін, у який здобувач вищої освіти має працювати лише над її вивченням, демонструє практичну важливість вирішення проблеми в умовах реального освітнього процесу, що надалі дозволяє досягти більш високої якості наукових досліджень магістрантів.

2. Можливість для здобувача вищої освіти планово напрацьовувати теоретичні засади магістерського дослідження й у тісному взаємозв'язку із цим процесом проводити необхідні емпіричні дослідження на базі виробничої практичної підготовки.

3. Оптиміальне сполучення наукового саморозвитку студента та спільної роботи з науковим керівником, терміни та мінімальна тривалість якої закладені в навчальному плані підготовки магістрів.

4. Урахування та взаємопов'язаний розвиток складників наукової компетентності магістрантів через різні види діяльності: академічне письмо (написання тез, статті), усні виступи на конференціях, методоб'єднаннях учителів тощо, теоретичний пошук та узагальнення, планування експериментальної роботи, добір її змісту й методики проведення, аналіз результатів і т.д.

Отже, змодельована технологія інтегрованої науково-практичної підготовки магістрантів педагогічних спеціальностей, що ґрунтується на дотриманні організаційних умов, поетапності виконання магістерського дослідження та поєднанні різних видів діяльності здобувача вищої освіти на кожному з етапів виявляє практичну ефективність, однак потребує подальшої експериментальної перевірки та розроблення докладного науково-методичного супроводу.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 10.05.2023).
2. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти в Україні: наказ МОНУ від 16.07.2018 № 776. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 10.05.2023).
3. Лаврук М. Методика науково-педагогічних досліджень: навчально-методичний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 148 с. URL: <https://tinyurl.com/59ux3uwu> (дата звернення: 10.05.2023).
4. Сисоева С.О., Кристопчук Т.Є. Методологія науково-педагогічних досліджень: підручник. Рівне: Волинські береги, 2013. 360 с. URL: <https://tinyurl.com/29s4p5ks> (дата звернення: 10.05.2023).
5. Науково-педагогічне дослідження: навчальний посібник. / Уклад.: Н.Н. Чайченко, О.М. Семенов, Л.М. Артюшкіна, О.М. Рудь. Суми: СОШПО, 2015. 190 с. URL: <https://tinyurl.com/4aauzzmu> (дата звернення: 10.05.2023).
6. Ковальчук Л. Моделивання науково-педагогічних досліджень: навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 560 с. URL: <https://tinyurl.com/3x4xaxuh> (дата звернення: 10.05.2023).
7. Семенов О.М. Фахова практика магістрантів – українських філологів на засадах партнерської взаємодії. *Слобожанський науковий вісник. Серія «Філологія»*. 2023. Вип. 2. С. 37–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.2.7>.
8. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: традиції та інновації: навчальний посібник. / Семенов О.М., Вовк М.П., Дятленко Т.І, Громова Н.В. Київ: Талком, 2021. 377 с.

9. Соломаха С.О. Зміст і методичні засади організації фахових практик магістрантів у закладах вищої педагогічної освіти : методичні рекомендації. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПНУ, 2021. 127 с. URL: <https://tinyurl.com/3b8fk9kc> (дата звернення: 10.05.2023).

10. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти : аналітичний матеріал. / М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Н.О. Філіпчук. Київ : Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПНУ 2022. 278 с. URL: <https://tinyurl.com/3v5y9cpc> (дата звернення: 10.05.2023).

References:

1. Pro osvitu: Zakon Ukrainy № 2145-VIII. (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennia Kontseptsii rozvytku pedahohichnoi osvity v Ukraini : nakaz MONU № 776. (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> [in Ukrainian].

3. Lavruk, M. (2021). *Metodyka naukovo-pedahohichnykh doslidzhen* [Methodology of scientific and pedagogical research]. Lviv: LNU imeni Ivana Franka. Retrieved from <https://tinyurl.com/59yx3uwy> [in Ukrainian].

4. Sysoieva, S.O. & Krystopchuk, T.Ye. (2013). *Metodolohiia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen* [Methodology of scientific and pedagogical research]. Rivne: Volynski oberehy. Retrieved from: <https://tinyurl.com/29s4p5ks> [in Ukrainian].

5. Chaichenko, N.N., Semenoh, O.M., Artiushkina, L.M. & Rud, O.M. (2015). *Naukovo-pedahohichne doslidzhennia: navchalnyi posibnyk* [Scientific and pedagogical research: teaching manual]. Sumy: SOIPPO. Retrieved from: <https://tinyurl.com/4aauzzmu> [in Ukrainian].

6. Kovalchuk, L. (2020). *Modeliuvannia naukovo-pedahohichnykh doslidzhen* [Modeling of scientific and pedagogical research]. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka. Retrieved from: <https://tinyurl.com/3x4xaxuh> [in Ukrainian].

7. Semenoh, O.M. (2023). *Fakhova praktyka mahistrantiv – ukrainskykh filolohiv na zasadakh partnerskoi vzaiemodii* [Professional practice of master's students – Ukrainian philologists on the basis of partnership interaction]. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Ser. Filolohiia* [Slobozhan Scientific Bulletin. Philology series]. Vyp. 2. P. 37–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2023.2.7> [in Ukrainian].

8. Semenog, O.M., Vovk, M.P., Dyatlenko, T.I & Gromova, N.V. (2021). *Fakhova praktyka maibutnoho vchytelia-filoloha: tradytsii ta innovatsii: navchalnyi posibnyk* [Professional practice of the future philology teacher: traditions and innovations: a study guide]. Kyiv: Talkom. 377 p. [in Ukrainian].

9. Solomakha, S.O. (2021). *Zmist i metodychni zasady orhanizatsii fakhovykh praktyk mahistrantiv u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: metodychny rekomendatsiyi* [Content and methodological principles of the organization of professional practices of master's students in institutions of higher pedagogical education: method. guide]. Kyiv: Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPNU. 127 с. Retrieved from: <https://tinyurl.com/3b8fk9kc> [in Ukrainian].

10. Vovk, M.P., Hryshchenko, Yu.V., Solomakha, S.O. & Filipchuk, N.O. (2022). *Teoretychni i metodychni zasady orhanizatsii praktyky u zakladakh vyshchoi pedahohichnoi osvity: analitychni materialy* [Theoretical and methodological principles of the organization of practice in institutions of higher pedagogical education: analytical materials]. Kyiv: Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPNU. 278 p. [in Ukrainian].